

Dit boek wil ik speciaal opdragen aan Leo.

Zachtmoedig, liefdevol, puur als geen ander, voortlevend in mijn
gedachten.

INHOUDSOPGAVE

pagina	titel
1	voorwoord: mijn dierbaar oord
3	gedicht: <i>moeder</i>
4	gedicht: <i>kinderen</i>
5	gedicht: <i>mijn ouders huis</i>
6	evacuatie
11	gedicht: <i>vaders handen</i>
12	oma Leentje
16	opa en oma Vaas
19	Mooje
22	oogsten
24	Lellie
29	het vuurtje
32	bijenkorven
35	het Nederweert uit mijn kindertijd
37	gedicht: <i>kindertijd</i>
38	mijn eerste schooldag
41	Sinterklaastijd
43	Kerst en Nieuwjaar
47	biechten
51	de communiefoto
55	de nieuwe fiets

59	de ziekenzuster
64	de Zandberg en zijn bewoners
67	hoeden
71	oom Leo
73	op familiebezoek
76	kinderschatten
78	voor het slapen gaan
81	de zolder
83	voorjaarsschoonmaak
87	ruzies
92	kinderoppas
97	de Zuid-Willemsvaart
100	winkelen bij Willem
103	het briefje
106	bakdag
109	op weg naar school
113	Paak
116	een doordeweekse mis
120	slachten
123	de voddenman
126	opdrachten
130	de naaister
135	Starings almanak
138	koekjestrommel
142	De Hongsakker

146	de linden
149	korenpaters
152	turfsteken in de Ospelse peel
156	de kapper
159	Jan, mijn oudste broer
162	gedichten: <i>zomerdagen</i> en <i>verlangen</i>
163	voorlichting
169	bedelaars
173	strafwerk
176	bloedvergiftiging
181	ode aan de vriendschap
188	tijd
192	het snoepwinkeltje
195	gedicht: <i>mijn dorp</i>
197	foto's
198	foto's
199	foto's
200	foto's
201	foto's
202	foto's

mijn dierbaar oord

Mijn meest dierbare oord is ongetwijfeld de Zuid-Willemsvaart, het kanaal dat dwars door Nederweert stroomt en waar ik veel dierbare jeugdherinneringen heb liggen. Mijn hele leven heb ik dicht bij het kanaal gewoond, mijn dromen beleefd. Brug Veertien, de Zandberg, de Lossing, waar we met onze krakkemikkige fietsen de helling omlaag namen om, gezeten onder de brug, te luisteren naar het klotsen van de golven wanneer een boot er onderdoor voer. Dan zwaaiden wij naar de schippers die vaak terug zwaaiden of even de scheepsbelluiden. We lazen de namen van de boten, de Anna, Maasbracht of de Horizon, en fantaseerden over een reisje dat we graag zouden maken. Soms hingen we over de reling van de brug en bekeken de boten van bovenaf. Op zondag was ik vaak te vinden langst het kanaal, terwijl mijn broers met zelfgemaakte hengels probeerden om enige vissen te verschalken, met wisselend succes overigens. De vissen werden later thuis schoongemaakt en door een van mijn oudere broers gebakken op het oude fornuis. Op sommige dagen vergaten we de tijd. Terwijl mijn broers als ratten zwommen in het kanaal zat ik braaf op de oever, mijn voeten bungelend in het water. Meisjes mochten niet zwemmen. Wanneer dan de avond viel, de vleermuizen die onder de brug hingen tot leven kwamen en rond begonnen te fladderen, de avondhemel allerlei schakeringen van kleur vertoonde, de kazematten uit de 2^e WO zich donker en somber aftekenden tegen de ondergaande zon, kreeg de omgeving iets magisch en keerden wij tevreden huiswaarts. Nooit vergeet ik deze plek, het kanaal en zijn omgeving. Het was en blijft mijn meest dierbare oord.

Hieronder vindt u een aantal herinneringen uit mijn kindertijd, die zich op en om die onvergetelijke plaats heeft afgespeeld. Ik hoop dat de plekken en mensen die er in voorkomen, net als de bijgevoegde foto's, bij u net zo'n nostalgische gedachten oproepen als bij mij. De

gedichten zijn losse hersenspinsels die ik geschreven heb op momenten dat ik het verleden zat te overpeinzen, met uitzondering van “kinderen”. Dat sprak mij zo zeer aan dat ik vond dat ik het hier moest toevoegen.

Tiny Doensen-Steuten

moeder

*Opofferend, dragend,
het beurs geslagen lijf,
door pijn en barensweeën,
door de gang der tijden,
naar verwezenlijking
van de cirkel
die leven heet.*

kinderen

*Ze komen uit 'n Rijk voorbij dit leven,
en gaan langs wegen waar geen mens van weet,
'n verre onbekende toekomst tegen,
de zoom strijkt langs ons van hun wapperend kleeed.*

*Hoe kunnen ze zo blij en opgeheven
de beker drinken van 't oneindig bittere leed?
Hoe ligt in elk 'n zorgeloze zegen
in 't tedere hunkeren van hun hart gereed?*

*Maar hij die zegt: "Laat de kinderen tot mij komen"
Spreekt daarmee over ons met 'n streng gezicht.
Want wij staan vaak tussen hun en hunnen dromen,
als 'n muur van angsten gericht.*

mijn ouders huis

*Het oude boerenhuis,
omringd met lindebomen
het rieten dak,
'n scheef gezakte deur,
het zandpad tussen korenvelden,
de zomer met z'n warme geur.*

*En in de koude wintermaanden
was daar de warmte van het kolenvuur,
de lange avonden vol verhalen,
het veilig weten
van een volle korenschuur.*

evacuatie

Veilig geborgen in de schoot van mijn moeder reisde ik met haar, mijn vader, broers en zusjes over de Booldersdijk naar het Brabantse Someren, waar ons gezin een warm onthaal kreeg als evacués bij de familie van Hanna en Jan van de Moosdijk. Hun gezin bestond uit vader, moeder, en drie kinderen. Hoe vreselijk bang en ongerust moet mijn moeder zijn geweest, om met een gezin van 10 kinderen aan deze tocht te moeten beginnen, niet wetend waar ze terecht zouden komen, bij mensen die haar volkomen vreemd waren, Brabanders ook nog, wier taal haar vreemd in de oren klonk, en met kinderen die stil en bedrukt meeliepen in de lange stoet evacués naar een volslagen vreemde omgeving.

Omdat mijn moeder weer zichtbaar zwanger was, mocht ze, samen met mijn broertje van 2 en mijn zusje van 4, bij een bevriende buurman op de kar zitten, tussen allerlei huisraad, dekens en bedden. Mijn oudere broers en zusjes gingen lopend, met de fiets aan de hand, achter de kar, met op de bagagedrager mijn zusje van 6 en mijn broers van 7 en 8 jaar.

Omdat ons gezin zo groot was, had de familie Van de Moosdijk de koestal schoongemaakt en een dik pak stro neergelegd waar wij op konden slapen. Alleen mijn moeder kreeg een bed. Hoe graag zou ik nu nog uit haar mond vernemen hoe dat was geweest.

In later jaren heeft mijn moeder altijd met veel warmte en respect gesproken over deze familie en het onthaal dat ze ons gaven. In de jaren na de oorlog werd onze vriendschapsband jaarlijks bevestigd door een bezoek.

Mijn vader ging al snel terug naar huis. Het wist dat het vee verzorgd moest worden, en de koeien gemolken, ook al hadden de ingekwartierde soldaten hem verzekerd die taken zo goed en zo kwaad als het kon te zullen uitvoeren. Toen hij onze straat insloeg, hoorde hij de koeien al loeien van de dorst. De soldaten, die maar een beperkte kennis van het boerenleven hadden, waren niet in staat gebleken de koeien te melken en water te geven. De meeste soldaten waren stadsmensen, en hulpeloos stonden ze mijn vader uit te leggen dat ze echt niet in staat waren geweest te doen wat ze beloofd hadden. De uittocht naar Someren was achteraf gezien toch niet nodig geweest, maar wie kon dat vooraf weten?

Mijn vroegste herinneringen als vierjarige zijn misschien niet helemaal accuraat, maar ik weet wel nog hoe mijn moeder ons uit bed sleurde en haastig naar de schuilkelder bracht die mijn vader en oom hadden uitgegraven en hadden versterkt met balken en graszoden. Hij had een lage zoldering en gaf enige bescherming bij het inslaan van kogels. We zaten op het bankje van zand, zoden, en een laagje stro, en dat hield de doordringende kou van de vochtige aarde enigszins tegen. Terwijl we versuft en angstig luisterden naar de laag overvliegende, ronkende vliegtuigen, moesten we doodstil zijn. Door de kale takken van de perenboom heen zagen we de vliegtuigen, zwaar beladen met bommen, over het land voor ons huis vliegen. Soms, als ze naar rechts of links zwenkten, zagen we de piloot als een klein poppetje in de cockpit zitten en hoorden we het fluiten van granaten en het doffe inslaan ervan in het veld voor ons huis, richting de kerk. De schuilkelder voor ons huis was maar klein,, maar toch hadden mijn vader en mijn oom een pijp aangebracht die boven de aarden wal uitstak om tijdens extreem koud weer een klein kacheltje, een kuikenkacheltje, aan te kunnen steken. Zo hielden we de ergste kou

dan buiten. Het kuikenkacheltje werd normaal gebruikt tijdens de eerste dagen na het uitbroeden van kuikens om het dak te verwarmen. Aan de kant van de stalmuur had mijn vader een zogenaamde gresbuis aangebracht voor de nodige frisse lucht. Ook konden we, wanneer we er lang moesten zitten, eten naar binnen worden geschoven vanuit de stal.

En zo zaten we weer eens op het laagje stro op de zodenbank. Mijn oudere broer begon bibberend de rozenkrans te bidden. We droegen allemaal onze dikke winterjassen, en mijn broers hadden om hun nek ook nog een knapzak met brood en appels, en een kruik drinken.

Op andere dagen, wanneer de situatie plotseling gevaarlijk was, kwam mijn oom die naast ons woonde mijn vader waarschuwen en kropen we met z'n allen door het ondiepe slootje dat voor de liguster lag, als afscheiding tussen de boerderijen van de twee broers. Mijn oom kroop dan voorop, en mijn vader vormde de achterhoede. We schuilden dan in de diepe gierkelder met zijn solide betonnen deksel. Die had mijn oom voor dit doel schoongemaakt en met een dik pak stro bekleed. Bij gevaar gingen we dan op een kluitje tegen de gevel van de boerderij liggen. Mijn oom keek dan even snel of alles relatief veilig was en kroop vervolgens in de schaduw van het huis naar de schuilkelder, tilde het deksel op en stak zijn hand omhoog als teken dat we konden komen. Om beurten kropen we dan langs de muur naar de schuilkelder, zagen het deksel omhooggaan, en daalden dan zo snel mogelijk de steile ladder af, tot iedereen beneden was. Mijn oom was op zulke momenten degene die het meest kalm bleef en gaf ons aanwijzingen wat wanneer te doen. Op een keer, toen ik aan de beurt was, speurde ik voorzichtig om de hoek van de boerderij en keek of mijn oom zijn hand opstak als teken dat ik kon komen. Ik zag zijn

silhouet tegen de verlichte hemel boven het kanaal. Dat beeld van hem staat sindsdien op mijn netvlies gegrift en zal ik nooit en te nimmer meer vergeten. Hoe klein ik ook was, ik voelde de enorme spanning, en besepte dat mijn vader en oom ontzettend moedig waren om ons naar deze schuilkelder, waar de condens gestaag langs de wanden omlaag sijpelde te loodsen.

Weer later gingen we evacueren naar de boerderij van een andere oom, een broer van mijn moeder. Dat was op Laar. Behalve onze familie waren er ook nog andere gezinnen ingekwartierd, en dat alles gaf voor mijn tante natuurlijk een enorme drukte. We fietsten samen over een zandweg en over het Stepke naar de boerderij van oom. Mijn moeder fietste voorop met een broer van anderhalf en een van zes jaar op de bagagedrager. Ik zat bij mijn oudste zus van achttien achterop. Plotseling hoorden we het zware brommen van een verkenningsvliegtuig dat laag over de akkers vloog en even later vlak over ons heen scheerde. Mijn moeder begon in paniek te gillen van angst en riep naar mijn oudste zusje dat we dekking moesten zoeken in de diepe sloot die parallel aan de zandweg liep. We tuimelden met fiets en al pardoes de sloot in en bleven met de armen over het hoofd geslagen liggen tot het gebrom van het vliegtuig in de verte was weggestorven. Verstijfd van angst vervolgden we haastig op onze fietsen onze weg naar het huis van mijn oom, met mijn oudere broers en zusjes rennend achter ons aan. Het was overvol op de boerderij, maar die drukte bracht ook troost en een gevoel van veiligheid en saamhorigheid.

Het huis van weer een andere oom, van vaders kant, die aan de andere kant van kanaal richting Ospel, woonde met zijn gezin van negen kinderen, ging in vlammen op. Mijn vader en oom stonden vanaf ons erf machteloos toe te kijken hoe het vuur de hemel rood kleurde. Ze waren niet bij machte om ook maar iets te doen, verstoken van wat er

gebeurde en niet wetende of er iets gespaard zou blijven. Ik weet niet meer of dat op hetzelfde moment gebeurde als toen de Engelse en Amerikaanse soldaten in en rond onze boerderij, schuur en kippenhokken werden gelegerd.

vaders handen

*Vertrouwd 'n leven lang
begrip, zijn tedere handen
strelen troostend een kinderswang.*

*En kindersogen, diepe poelen
vol vertrouwen, wetend,
zich in latere jaren verwonderend
over deze handen,
zorgend zwoegend
doorheen zovele eindeloze jaren.*

oma Leentje

Oma Leentje was de moeder van mijn vader en is 92 jaar geworden. Ze bracht vier zonen ter wereld, waarvan mijn vader de oudste was. Ze woonde haar hele leven op een oude boerderij in Nederweert. Zoals toen gebruikelijk droeg ze een klein poldermutsje, versierd met gitzwarte kralen, en met een band die onder haar kin gestrikt was. Op zondag droeg ze een mooie, zwart satijnen schort met aan de bovenzijde een brede kanten rand met kleine plooitjes, zwarte kousen en pantoffels, bovenop versierd met zachte, poezelige bolletjes, waar wij altijd even over wilden strelen omdat ze zo zacht aanvoelden.

Opa en oma hebben nog een tijdje bij ons ingewoond. Dat was toen heel normaal. Toen ons gezin zich alsmaar uitbreidde en wij de ruimte

zelf nodig hadden, ging oma later bij mijn oom wonen. Die had een mooie, nieuwe boerderij gebouwd met genoeg kamers om ook oma te huisvesten.

Opa stierf in 1936, vlak na de geboorte van mijn zusje. Het was een enorme schok voor mijn moeder, want opa hielp haar elke dag met het vele werk. Oma was heel ondeugend. Althans, dat vonden wij. Ze zat vol grappen en streken en haar ogen schitterden als ze ons aan het lachen maakte. Als ze op bezoek kwam en wij met haar rondom het huis wandelden, vroeg ze schalks: “Wat denken jullie dat ik verstopt heb in de zakken van mijn onderjurk?” Vol verwachting keken we naar haar op, en vroegen schijnheilig: “Pepermuntjes misschien?” Oma hield de spanning er nog even in, gooide dan onverwacht haar bovenrok omhoog, en dan mochten wij met onze groezelige handjes in haar uitpuilende zakken graaien. We hadden geluk dat oma zelf ook verzot was op snoep, want er kwam van alles uit haar zakken. Sommige toffees waren aan elkaar geklonterd door de hitte van het fornuis waar ze altijd vlakbij zat. Dat kon ons niets schelen, want dan was de brok alleen maar dikker en het genot ervan duurde langer.

Oma vroeg of er ook ulevellen bij waren. De ulevellen waren apart verpakt en de wikkels ervan droegen een opschrift, evenals de mierzoete hartjes die we ons goed lieten smaken. Dan moesten we oma de opschriften voorlezen. Met bolle wangen lazen we de korte boodschappen voor, al begrepen we zelf nauwelijks wat er geschreven stond. In die jaren werd er nauwelijks gezegd dat iemand van je hield, dat voelde je zo wel. “Oma, hoor eens. Hier staat: Ik hou van jou!” las ik hardop voor. Dan wilde mijn broer niet achterblijven. Smakkend en zeverend las hij zijn opschrift. “Oma, hier staat: Ik hou van jou, en kusje!”. Oma schaterde van het lachen en wij lachten met haar mee. Mijn zusje deed ook nog een duit in het zakje en riep: “Oma, ik denk aan jou!” Dat waren prachtige momenten met als sluitstuk de

terugweg naar het huis van mijn oom waar we met z'n allen oma veilig thuis bezorgden.

Toen oma ouder en ouder werd en ging dementeren, kwam ze evengoed op bezoek. Wij verwonderden ons over het feit dat ze zo veranderd was, en dat ze onze namen niet meer kende. Ze vertoefde meer en meer in de wonderlijke wereld van haar verwarde geest, ze kreeg wisselende stemmingen, haalde onverwachte dingen uit, en was bang dat ze niet in de hemel zou komen. Haar ogen keken ons dan bang en onrustig aan. Wij verzekerden haar dan dat ze hoog in de hemel zou komen. Ze werd dan wat rustiger, ons met gemengde gevoelens achterlatend. Oma was een vreemde voor ons geworden. Toen mijn tante veertien dagen ter bedevaart naar Lourdes ging, kwam oma bij ons logeren. We waren uitgelaten van blijdschap, want we hielden veel van haar. Maar we verwonderden ons over het feit dat ze zo veranderd was; de woorden die ze gebruikte en de wonderlijke wereld waarin ze leefde; soms zag ze de vreemdste dingen. Nee, oma was niet meer dezelfde. We kregen opdracht goed op haar te passen, maar waren nog niet goed getraind om de plotselinge invallen van oma te onderkennen, en soms was ze ons dan ook te slim af. Zo waren we haar de hele tijd aan het zoeken, brachten haar naar binnen, en twee minuten later was ze weer foetsie. Dan vonden we haar terug bij de grote beuken heg voor ons huis, waar ze de dorre bladeren verzamelde en in haar schort deed, denkende dat het eieren waren. Blij kwam ze dan binnengelopen, riep naar mijn vader dat de kippen goed hadden gelegd, en liet dan pardoes haar schort los waardoor tot verbijstering van moeder de hele keuken onder de dode bladeren lag. Als we de rozenkrans moesten bidden (ook al was het pas koffietijd) sprong ze plotseling op en sloeg dan met haar wandelstok een paar keer keihard op tafel. De kopjes daverden dan, en soms sneuvelde er een suikerpot, maar mijn broers schaterden dan van het lachen. Als we dan vroegen waarom ze op het tafelblad sloeg, zei ze dat er

bandieten binnen waren die het op de sigaren van mijn vader hadden gemunt. Op sommige ochtenden stond ze op, dacht een uur later al dat het avond was, sloot alle deuren en hekken, en wilde dan weer naar bed. Mijn grotere broer opende dan weer alles, en dat deed hij met liefde en humor. Soms moest hij het ritueel wel tien keer op een dag herhalen. Maar hij werd niet boos en knuffelde oma dan tot ze het uitschaterde.

Na twee weken was mijn moeder uitgeput en waren wij vele ervaringen rijker. We misten haar verschrikkelijk na de logeerpartij.

opa en oma Vaas

Bij mijn weten heb ik oma Vaas, de moeder van mijn eigen moeder, maar heel vaag gekend. Toch heb ik een scherpe herinnering aan haar, vermoedelijk van haar laatste levensjaar, toen ze bij ons op bezoek kwam, Het heeft een onuitwisbare indruk op mij gemaakt.

In later jaren kreeg ik van haar en opa Vaas een mooie foto waar ik lang en intens naar heb moeten kijken. Opa Vaas heb ik nooit gekend. Hij stierf in augustus, vlak voordat ik geboren werd, en ik zal nooit weten wat voor een man hij was, al werd verteld dat hij een verschrikkelijk harde werker was. Opa bezat een boerderij op Laar, en daarnaast werkte hij altijd in de bossen waar hij van het afvalhout takkenbossen maakte voor de bakkers in Weert, die hun ovens in die tijd stookten met hout. Moeder vertelde wel eens dat ze vaak mee ging naar het bos om opa te helpen.

Later nam mijn oom Toon, de broer van mijn moeder, de boerderij over en woonde oma in het kleine huisje naast de boerderij. Toen ze meer en meer hulp nodig had ging ze bij de zusters Franciscanessen wonen, die in die jaren een soort bejaardenhuis begonnen. Ik denk dat oma's andere dochter, Dora, voor haar gezorgd zal hebben, want op 18-jarige leeftijd vertrok ze naar het klooster en trad toe tot de Franciscanessen en kreeg de kloosternaam 'zuster Roosamunda'. Het was dan ook heel bijzonder toen oma bij ons op bezoek kwam. Ze was toen al in de zeventig, met haar grijze haar strak in een knotje, en haar voeten gestoken in zachte pantoffels. Het meest herinner ik me haar pijnlijke voeten waardoor ze telkens moest gaan zitten tijdens haar rondgang over ons erf. Het was prachtig weer die dag en langzaam wandelden mijn zus Mia, oma en ik over het erf. Hoe oud was ik toen? Vijf jaar misschien, en het is de enige herinnering die ik aan haar heb. We liepen langzaam wat rond, bezochten moeders bloementuin, haar grootste trots, waar vele bloemen, die als stekjes uit de kloostertuin afkomstig waren, naar hartenlust groeiden en bloeiden. Oma's hand lag vast en vertrouwd in de mijne en ik steunde haar voorzichtig wanneer ze weer eens even op adem moest komen of ergens ging zitten. Zo kwamen we langzaam maar zeker bij de stallen. Oma's gezicht, vertrokken van pijn, vroeg andermaal om een rustpauze. Mijn zus Mia en ik installeerden haar op de rand van de mestvaalt die, nu het zomer was, leeg en schoongemaakt was voor de winter. Mia ging snel moeder halen die onmiddellijk polshoogte kwam nemen en Mia naar binnen stuurde om een kom warm water te halen met soda, een probaat middel in die tijd. Oma knapte weer een beetje op na het voetenbad en de tedere zorg, waarop Mia haar voeten droogde en haar pantoffels aantrok. We liepen nog wat rond, langzaam gaand om oma te ontlasten. Maar nu nog, na al die jaren, blijft die speciale dag in mijn geheugen gegrift. Het is alsof oma's hand mij inleidde in het leven zelf, als het ware de fakkel doorgaf aan een nieuwe generatie. Ik was mij misschien onbewust bewust van het doorgeven van de cirkel